

Vera Holm
v/
vera.holm@nfi.no

Dette brevet sendes kun per e-post.

Vår ref.:
24/813- 4- VIFR

Deres ref.:

Dato:
28.06.2024

Hørings svar - Forslag til endringer i tilskuddsordningen Produksjon av spillefilm etter markeds vurdering og endring i forskrift om tilskudd til audiovisuell produksjon

Likestillings- og diskrimineringsombudet har som mandat å arbeide for likestilling og mot diskriminering på grunnlag av kjønn, graviditet, etnisitet, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk og alder.

Ombudet har også tilsynsansvar med at norsk rett og forvaltningspraksis er i samsvar med de forpliktelsene Norge har etter FNs rasediskrimineringskonvensjon (CERD), FNs kvinneskreddiskrimineringskonvensjon (CEDAW) og FNs konvensjon om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD).

I høringsnotatet fra NFI er det beskrevet ulike forslag til tiltak for å innrette panelets arbeid med markedsordningen på nye måter. Hovedformålet med endringsforslagene er å sikre at markedsordningen også i fremtiden er en ordening som gir tilskudd til prosjekter med høyt publikumspotensial. Det foreslås også å gjøre justeringer i systemet for moderat kvotering av kvinneandel, samt innføring av en etterskuddsvis belønning av mangfold i prosjektene.

Det er et filmpolitisk mål at bevilgningene til filmformål skal legge til rette for likestilling og mangfold både foran og bak kamera. I lys av dette har vi noen innspill til de foreslåtte tiltakene.

Innretting av panelets arbeid

Det faller utenfor ombudets mandat å ta stilling til hvilket av de skisserte forslagene som best vil ivareta markedsordningens formål slik dette er regulert i detaljforskriften. I alle forslagene er det imidlertid skissert et panelmøte der panelet får anledning til å diskutere prosjektene fritt, med en moderator fra NFI som sørger for at man er innom opplistede tema herunder prosjektenes styrker og svakheter, målgruppe-appell, markedsplan og inntjeningsmuligheter, etc. I dette møtet kunne moderator også sørget for at man er innom tema mangfold, representasjon og stereotypifisering i rollegalleri, ettersom forskning og NFI sine egne beskrivelser viser at dette er utfordringer i bransjen i dag¹, og at filmer som mottok tilskudd fra markedsordningen har mindre grad av mangfold enn filmer som er konsulentvurdert, eller produsert uten tilskudd fra NFI.

Det følger av likestillings- og diskrimineringsloven § 24 om offentlige myndigheters aktivitets- og redegjøringsplikt at offentlige myndigheter i all sin virksomhet skal arbeide aktivt, målrettet og planmessig for å fremme likestilling og hindre diskriminering. Plikten innebærer blant annet at offentlige myndigheter skal motarbeide stereotypisering. Staten har også en menneskerettslig forpliktelse til å jobbe mot stereotypisering både på bakgrunn av kjønn, etnisitet og funksjonsevne etter CEDAW, CERD OG CRPD.² Dette må i filmbransjen selvsagt skje i et bredere omfang enn kun ved tildelinger, men arbeidet kan forankres også her.

Moderat kvotering

Innføring av moderat kjønnskvotering i markedsordningen i 2017 har bidratt til høyere kvinneandel både i søknads- og tilskuddsbanken, hvilket er en positiv utvikling. Slik ordningen praktiseres i dag benyttes moderat kjønnskvotering ved at dersom to eller flere prosjekter vurderes likt, med tanke på publikumspotensial, velges det prosjektet som best ivaretar hensynet til kjønnsbalanse.

¹ Øyet som ser – mangfold og representasjon i norsk film, Telemarksforskning - Innholdsmangfold i norske filmer og serier.

² Se CERD artikkel 7, CRPD artikkel 8 og CEDAW artikkel 5.

Det fremkommer i høringsnotatet og i rapporten fra Telemarksforskning at det fortsatt er behov for moderat kjønnskvolter. Det er i høringsnotatet imidlertid beskrevet at praktiseringen av dagens ordning med moderat kvotering av kvinner har hatt noen utilsiktede virkninger og kan være upresis.

Vilkårene for positiv særbehandling er strenge. Særbehandlingen må være egnet til å fremme lovens formål. Det må være et rimelig forhold mellom det man ønsker å oppnå og hvor inngripende forskjellsbehandlingen er for den eller de som stilles dårligere (proporsjonalitetsvurderingen) og særbehandlingen må opphøre når formålet med den er oppnådd. I så måte er det viktig å velge en ordning der utslagene av ordningen lar seg forutse bedre.

Insentiver til større mangfold

Mens arbeidet med bedre kjønnsbalanse har hatt oppmerksomhet og tilhørende tiltak over flere år, har fokuset rundt representativitet på andre områder vært mindre.³ Det er positivt at NFI ønsker å innføre tiltak for å sikre bedre representasjon også for denne tilskuddsordningen.

Forskning viser at manglende mangfold både på innhold- og skapersiden er et resultat av samvirke mellom ulike årsaker som rekruttering, tilsøking til kunstneryrket og til filmbyråkratiet, og vurderingsselementer som kvalitet, gjennomføringsevne og markedsmessige hensyn, prosessene rundt tildeling av midler, track record, tilgang til nettverk og generelt høy konkurranse.⁴ Slik det blir beskrevet i rapporten fra Telemarksforskning kan også «(...) Strategiene for å redusere risiko ved å basere seg på allerede kjente konsept,(...) begrense rommet for originale verk og nyskaping. Dette har også betydning for hvem som blir castet i sentrale roller, og spillerrommet for å skape nye typer film- og seriekarakterer som bryter med klisjeer og stereotyper.»⁵ Stereotype fremstillinger av ulike grupper kan i seg selv virke fremmedgjørende og virke som en barriere for bedre representasjon både på innholds- og skapersiden. Tiltakene som iverksettes må forsøke å ta opp i seg denne kompleksiteten, og det er viktig at de ulike tiltakene for mangfold og likestilling som iverksettes av NFI sees og vurderes i sammenheng.

³ Øyet som ser, s 5.

⁴ Øyet som ser, s 25.

⁵ Telemarksforskning, s 74.

En etterskuddsvis belønning av mangfold som det går inn for i høringsnotatet kan være positivt, men det er viktig at ordningen evalueres fortløpende og at andre tiltak settes i verk dersom ordningen ikke har ønsket effekt.

For å forstå mangelen på mangfold og representasjon i norsk filmbransje og iverksette effektive tiltak trengs også mer kunnskap. Det er for eksempel vanskelig å fastslå hvilke barrierer som møtes av personer med funksjonsnedsettelse på skapersiden slik at forskning om dette ville kunne være verdifullt.

Vennlig hilsen

Margrethe Søbstad
juridisk fagdirektør

Victoria Hovig Frigland
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent, og gyldig uten signatur.

Vedlegg: